

THE PAULICIANS (PAVLICHIAN BULGARIANS) IN ROMANIA

Ana Rafail (Moldovan)
PhD Student, University of Bucharest

Abstract: Although there is little adequate data for a study of the migration of the Paulicians and Bulgarians, the sources coming from the documents discovered in various monasteries in Eastern Europe or from the sources provided by the partial publication of the registers of the Inquisition have provided researchers with a better understanding of the hidden aspects and the rectification of a number of widespread and deep-rooted errors regarding the history of the Paulicians. The profile of the Paulicians is a theme that requires understanding that something that we believe we can find in the work of the missionaries of Thrace and then Bulgaria, who propagated in most of the West, the ideas of Paulicianism.

For centuries missionaries have traversed a vast territory with a devotion that ignores the dangers of long journeys beyond the Carpathians and the forests that cover Germany in Poland and on the shores of the Baltic Sea, exerting their influence on Bohemia, Moravia, Hungary, the neighboring countries of the Adriatic over a large part of Italy, reaching the banks of the Rhine and the Rhône, in Flanders, ancient Gaul, all, territories populated with countless disciples. Although they did not always leave a name for history, missionaries, despite many failures, had a great influence on some of the congregations they formed. Through their sacrifice they have united communities over time that have lasted over centuries. These congregations formed a common body with multiple faces but also common points, united by a strong faith based on a specific dogmatics. Concerned in particular with the origin and nature of good and evil, they created a spirituality with a Gnostic character and tendencies towards moral and social emancipation, succeeding in keeping united, over the centuries, congregations and communities instinctively attached to the features of Christian ideology, communities that saw in their doctrine the return to the simplicity of the apostolic teachings.

Keywords : Armenian Paulicians; Pavlichian Bulgarians; Dudești Cioplea; Popești Leordeni

1. Paulicianismul, dogmă creștină și mișcare socială

Analizând dogmatica Paulicienilor, autoarea Claudia Ludwig¹ subliniază ideea ca sursele istorice nu pot fi destul de fidele dacă în analiza lor nu sunt privite atent evenimentele care au creat contextul în care au fost elaborate. Menționând Istoria lui Petru din Sicilia, ea sugerează că lucrarea poate fi privită în contextul conflictului Roma -Bizanț, ca un document propagandistic, necesar pentru a legitima acțiunile îndreptate împotriva comunităților Pauliciene, recunoscute ca ostile Bisericii Bizantine.

Pornind de la această ipoteză, Claudia Ludwig deschide discuția asupra unei noi abordări, aceea că Bizantinii aveau nevoie de catalogarea Paulicianismului ca Manicheism, pentru ca aceasta asociere să justifice persecuția practică asupra lor și înglobarea acțiunilor întreprinse pentru exterminarea acestora sub un cadru de legalitate, aprobat anterior pentru judecarea doctrinei și aspectelor ereziace, consemnate legal în cazul Manicheismului. În sprijinul acestei teze sunt și argumentele autoarei Nina Garsoian, prezentate în lucrarea *The Paulician Heresy*².

Această critică într-o analiză deosebit de analitică veridicitatea și acuratețea datelor prezentate de Petru din Sicilia arătând că *Istoria și Cele trei Predici*³ scrisă în jurul anilor 869 – 870 d.c., și concluziile preluate apoi și de Patriarhul Fotie, pot fi pușă sub ipoteza unor surse discutabile, un mijloc propagandistic folosit ca argument în invocarea ereziei care să justifice

¹ Cf. Claudia Ludwig, *The Paulicians and ninth-century Byzantine thought - Byzantium in the Ninth Century : Dead or Alive* Editor Leslie Brubaker

² Nina Garsoian, *The Paulician Heresy* (The Hague/Paris, 1967), pp. 112–230

³ Petru din Sicilia , *Cele trei Predici*, Istoria în editia Migne, PG 104 și Photius, *Opera Omnia*, Accedunt Petri Siculi, Petri Agrorum Episcopi, Bartholomaei Edesseni Opuscula. Accurante J.-P. Migne. Tomus IV (Patrologiae cursus completus, Series Graeca, Accurante J.-P. Migne. Tomus CIV), col. 1305/6-1349/50

masurile deosebit de severe cu care s-a intervenit împotriva comunităților Pauliciene pe teritoriile Bulgare. Referind-se la aceasta perioadă, Tamás Nótári⁴ pune și el în evidență conflictul cu privire la afilierea ecleziastică a Bulgariei. În contextul istoric complicat al celor două Concilii ținute la Constantinopol în 869-870 d.c., și în 879-880 d.c., arată autorul, aspectele dogmatice nu sunt discutate, ci doar utilizate ca pretext într-un conflict deschis împotriva papalității. Carl Dixon⁵ privește analiza dogmaticii și istoriei Paulicianilor, ca pe un model de investigație asupra modului în care istoria unor comunități și popoare a fost influențată de de-a lungul istoriei de lumea Bizanțului, marcată de-a lungul timpului de nenumărate conflicte.

Sub ocupația slavilor și bulgarilor care ocupa teritoriile Traciei începând cu sec. al VI-lea scade influența creștinismului timpuriu. În aceste secole de ocupație este semnalată în Tracia și regiunea Balcanilor prezența Paulicienilor Armeni originali din Anatolia și districtul Ararat al Transcaucaziei. Comunitățile Pauliciene se remarcă prin atitudinea de respingere și luptă împotriva bizantinismului opunând rezistență incursiunilor armate și campaniilor de evanghelizare forțată fiind obligate să se retragă în Nordul Bulgariei, de-a lungul Dunării. *Istoria Egumenului Petru din Sicilia* apreciată ca singura sursă de informații, conform Paul Lemerle⁶, este înțeleasă în prezent în contextul celorlalte evenimente derulate în epocă, în special a luptei pentru extinderea jurisdicției Bizantine în Bulgaria cu reconsiderarea influențelor acestor evenimente asupra surselor de informații și implicit asupra caracterului dogmatic asociat Paulicianismului. Asumarea trecutului necesită pe lângă cunoașterea istoriei și o analiză într-o altă perspectivă, dinspre prezent către trecut. În ciuda tuturor persecuțiilor, comunitățile pauliciene continuă să existe pe teritoriul Armeniei Bulgariei și al României. În acest context, revine întrebarea: Care a fost adevărata credință și doctrina a Paulicienilor pe care guvernarea de la Constantinopol doreau atât de mult să îi persecute și să îi izoleze? Claudia Ludwig încercă să explice: Paulicienii se considerau creștini dar respingeau regulile impuse de Bizantini și noua jurisdicție, situație în care are loc calificarea grupării creștine ca sectă eretică.

2. Paulicianismul din Armenia Istorică în Balcani

Paulicianismul se afirmă ca dogmă în cadrul unei comunități creștine în secolul VI-lea în timpul domniei lui Constantin al II-lea. Secta Pauliciană este originară din Armenia, Provincia Daron, cu rădăcini în Samosata (Siria Superioară). Se dezvoltă începând cu în mijlocul sec. al VII-lea de către Constantin, fondatorul comunității, un reformator al doctrinei dualiste (după unii autori marcionite), fost membru al unei comunități religioase din Mananale, o localitate din Armenia istorică. Principalii inițiatori ai mișcării pauliciene fac parte din comunitatea aflată pe platoul înalt situat în reversul sudic al Balcanilor, comunități numite armenești sau bulgare, nume care indică clar originea lor sau cel puțin elementele religioase sau naționale care le compuneau.

Inspirat de Evanghelia lui Luca și Epistolele Apostolului Pavel, Constantin, adoptă numele Silas (Silviu), însoțitorul Apostolului Pavel, a cărui credință o proclamă cu venerație. El conduce o comunitate care concentrează o grupare a unei populații din cadrul unor pături sociale modeste, care respinge, în mod categoric dogmele rigide și ritualurile fastuoase ale bisericii orientale. După 25 de ani în care rămâne în fruntea comunității, Silas, moare ucis, din ordinul lui Constantin al III-lea Pogonat care instaurează o politică de prigoană asupra comunității Paulicienilor.

În secolul al VII-lea, sub al doilea conducător Constantin Silvanus congregația Paulicienilor se mută la Kibossa iar în doctrina lor se remarcă la această dată refuzul botezului copiilor și adoptarea botezului după 30 de ani prin scufundare totală. Acuzat, Constantin Silvanus este

⁴ Tamás Nótári^[1], *Some Remarks on the Responsa Nicolai papae I. ad consulta Bulgarorum*, Institute for Legal Studies of the Centre for Social Sciences Hungarian Academy of Sciences^[2], ActA Univ. SApientiAe, LegAL StUdieS, 4, 1 (2015) 47–63

⁵ Carl Dixon, *Between East Rome and Armenia: Paulician Ethnogenesis c.780–850*

⁶ Paul Lemerle, "L'Histoire des pauliciens d'Asie Mineure d'après les sources grecques", în *Travaux et Memoires* 5, 1973, pp. 1-144;

condamnat la moarte de conducătorii bizantini, ordinul fiind executat de un ofițer care preia apoi conducerea comunității, și care este condamnat la rândul său cinci ani mai târziu din ordinul Episcopului din Catonia care consideră comunitatea Paulicienilor ostilă, și instaurează o politica a deportărilor în Tracia la Philippopolis.

De la mijlocul sec al VIII-lea, Constantin Copronymus ordona ca Paulicienii să fie deportați în Tracia în orașul Philippopolis.. Construit pe o înălțime sub forma de con, Philoppopolis, domina din vârful stâncilor o câmpie întinsă între Marea Egee și Adriatică, legate printr-un număr de trecători și defileuri care se deschid spre văile Dunării, Adrianopolului și Thesalonice, formând între Orient și Occident(. În Peninsula Balcanică, după două secole de deportări din Armenia istorică, Paulicianismul va ajunge să se extindă în următoarele trei secole către vestul Europei. Deși o bună parte au emigrat sau au fost deportați, Paulicienii sunt semnalati în cronicile din vremea Cruciadelor. la Philippopolis,.

Începând cu domnia lui Leon al III-lea Isaurianul .originar din Armenia, Leon al III-lea Isaurianul, cunoscut ca reprezentant al populației rurale, sărace ostile fastuoaselor ceremonii religioase bizantine ca și "cultului icoanelor" din Podișul Anatoliei, instaurează *Politica iconoclastă*. În această perioadă, în care *iconofobia* este proclamată ca doctrină religioasă oficială a statului Bizantin, contextul se schimbă și politica de deportare se estompează.

Conflictele dintre Paulicienii și Împărații bizantini ating puncte culminante, la începutul secolului al IX, în vremea lui Mihail I Rangab, care alături de *Studiții*, și ei adepții cultului icoanelor, exercită crunte persecuții împotriva Paulicienilor. Datorită acestei campanii sângeroase, Paulicienii se retrag în Emiratul de Melitene, punând bazele unui stat propriu, cu reședința la Tephrike, în Cappadocia, în centrul Asiei Mici. La granița bizantino-arabă. *Statul Paulician* devine un real pericol la adresa Imperiului bizantin; Paulicienii devenind aliații ai arabilor în cursul repetatelor războaie duse de aceștia împotriva Imperiului Bizantin. În anul 801 d.c. Banneas Zacchary moare iar Sergiu Tychicus, rupe comunitatea tradițională, și se remarcă ca predicator și reformator al doctrinei preluând conducerea comunității Paulicienilor. În acest cadru, bizantinii ordonă reînceperea persecuțiilor comunității Pauliciene, comunitatea fiind nevoit să se refugieze, în Armenia musulmană. De aici, sprijiniți de către armatele musulmane, întreprind numeroase acțiuni împotriva pozițiilor bizantine din Asia Mică. Ca răspuns, bizantinii declanșează persecuții și mai sângeroase, atât împotriva Paulicienilor din afara granițelor imperiului, dar mai cu seamă contra acelor care se găseau în interior. În anul 842, împărăteasa Teodora ordona masacrarea a mii și mii de Pauliceni. Urmare masacrului ordonat de Teodora, Paulicienii rămași sunt colonizați în Tracia, în regiunea orașului Nikopole, de lângă Dunăre ,o localitate fondată încă din anul 629 î.c. de către Împăratul Heraklios.

3. Bulgaria. Primele legături cu Roma

Primele legături ale Bulgariei cu biserica din Roma datează însă din vremea domnitorului bulgar Boris al Bulgariei – Împăratul primului Țarat Bulgar, și a episcopilor Formoza din Porto și Pavel din Populonia , în perioada anilor 866-870, o perioadă în care lumea creștină nu era încă divizată dar exista o luptă acerbă pentru întâietate între cele două centre.

Între anii 865 – 866 d.c., Khan Boris cere acceptul ca Biserica Bulgară să fie înzestrată cu propriul sau patriarh (autonom fata de Constantinopol). Refuzul lui Fotie îl determina pe Boris să adreseze aceeași cerere Papei la Roma prezentându-i în același timp a serie de 106 întrebări apărute în perioada de evanghelizare desfășurată de misionarii bizantini. Papa trimite *Responsa ad Consulta Bulgaroru*⁷ prin intermediul a doi episcopi latini care desfășoară cu succes primele acțiuni de evanghelizare în Bulgaria. Drept răspuns, Khan Boris cere ca unul dintre ei să rămână ca Patriarh al Bulgariei. Succesul misionarilor latini stârnește îngrijorare la Constantinopol, răspunsul Papei Nicolae I la întrebarea bulgara este contestat de Patriarhul Fotie, considerat ca

o critica la adresa riturilor răsăritene, astfel incit , în cadrul Sinodului din 23 Septembrie 867, prezidat de Împăratul Mihail al III-lea si Vasile I, la Constantinopol, Patriarhul Fotie cere și obține un acord pentru excomunicarea si destituirea Papei Nicolae I .

Formal, aceasta decizie nu este pusa in aplicare datorita loviturii de stat data de Vasile I care îi înlătura pe Mihail al III lea și îl numește din nou ca patriarh al Constantinopolului pe Ignatius, care cere Papei trimiterea unor reprezentanți pentru un nou Conciliu ecumenic. Propus sa aibă loc tot la Constantinopol, Conciliul aduna 103 părinți ai Conciliului, reprezentanți ai Împăratului Ludwig al II lea al Germaniei si o legație a Împăratului Boris al Bulgariei, ridică problema jurisdicției Bisericii Bulgare.

În urma Conciliului delegațiile patriarhalelor orientale alese de Împăratul Vasile atribuie jurisdicția asupra Bisericii Bulgare Constantinopolului, in ciuda opoziției delegaților papali. Desfășurat în contextul conflictului dintre Patriarhii Fotie si Ignație a loviturii de stat prin care Vasile I îl înlătura pe Împăratul Mihail al III lea, la 5 din Octombrie 869 d.c., Sinodul al IV lea de la Constantinopol conferă Bizanțului jurisdicția asupra teritoriilor Bulgare. Patriarhul Ignatie trimite un arhiepiscop însoțit de zeci de episcopi pentru misiunile de evanghelizare în Bulgaria În contextul conflictului Constantinopol – Roma, în anul următor, Paulicianismul este prezentat ca erezie maniheană de către Egumenul Petru din Sicilia, Deși fără alte argumente si fără a face o adevărata examinare a dogmaticii si credințelor Paulicienilor Petru Sicilianul sugerează prin *Istoria* sa o identitate dogmatica eretică, identitate subliniată apoi de Patriarhul Fotie și impusă ca un stigmat, folosită ca justificare a reacției violente a Bizantinilor contra Paulicienilor și apoi asupra Bogomililor, urmașii acestora.

4. Misionariatul catolic în Bulgaria

În anul 1330 este semnalata prezenta catolicismului in partea de nord-vest a tarii, unde sunt colonizați sașii din Transilvania pentru a exploata zăcămintele minerale de cupru, aur, argint, fier, din zonă. Astfel s-au format mai multe localități catolice : Ciprovec, Klisura, Jelezna. În apropierea lor s-a mai format o localitate, Kopilovți cu catolici din Albania. Mai târziu, sau format mici colonii catolice reprezentate de negustorii orașului Dubrovnik care locuiau în diferite orașe : Sofia, Plovdiv, Târnovo, Nicopol, Provadia, Sumen, Razgrad, Varna, Silistra și Babadag, deși, situația bisericii catolice din Bulgaria nu avea nici un sprijin din partea Romei. În jurul anului 1352, incursiunile armatei otomane asupra țaratelor bulgare au culminat cu ocuparea Peninsulei Balcanice de către turci, astfel încât, în 1365 Țaratul de la Vidin a fost supus de regele Ludovic I cel Mare al Ungariei Ocupația maghiară a durat până în 1369, timp în care unii locuitori din nord-vestul Bulgariei au fost convertiți la religia romano-catolică.

Misionarii catolici au raportat 200 000 de suflete care au trecut sub oblăduirea Sfântului Scaun de la Roma, menționând faptul că cel mai ușor de convins au fost ereticii bogomili și paulicieni. După retragerea ungarilor din Vidin, o parte din bulgarii convertiți la catolicism au trecut Dunărea, migrând în Banat, unde, după unele izvoare, ar fi stat la baza comunității craiovenilor.

Între anii 1545 și 1563, în Italia , au avut loc mai multe sesiuni ale [Conciliului de la Trento](#), primul fiind conciliu convocat de către [Papa Paul al III-lea](#), care a luat măsuri pentru interzicerea cărților [eretice](#) (consemnate în [Indexul](#) din 1543) și crearea de noi ordine religioase care să combată protestantismul și să răspândească catolicismul. Acțiunile întreprinse de Biserica Romano-Catolică în cadrul Contrareformei au readus la catolicism [Polonia](#) și părți însemnate din [Ungaria](#) și [Germania](#). In acest spirit, începând cu secolul al XVI lea, după Conciliul de la Trento⁸, biserica catolică ia măsuri pentru răspândirea catolicismului în Bulgaria.

Astfel, în anul 1565 Bulgaria a fost vizitată de primul trimis papal, pentru a se documenta despre situația din tara iar in 1581, delegatul papal din Istanbul l-a trimis pe

⁸Contrareforma - a fost inițiată în anul 1545, de către [Papa Paul al III-lea](#) cu sprijinul [monarhilor](#) catolici din [Spania](#) și Habsburgic, in principal, împotriva răspândirii [Reformei Protestante](#).

Jeronimo Arseno la Silistra și Provadia pentru a se informa mai bine despre pavliceni și de a încerca să-i convertească la catolicism, dar aceasta misiune nu a avut rezultatul dorit.

În anul 1595, inițiativa revigorării catolicismului în Bulgaria a aparținut locuitorilor din Ciprovec, care au trimis în 1595 o delegație în Bosnia, de unde au venit câțiva călugări franciscani în frunte cu bosniacul Petăr Solinat sau Solinat, originar din orașul Soli - Tuzla. Locuitorii Ciprovecului sașii catolici colonizați aici din Transilvania, s-au orientat spre Bosnia deoarece în acel timp Bulgaria și Bosnia formau o singură provincie din punct de vedere religios și se aflau sub jurisdicția aceluiași arhiepiscop.

5. Convertirea la catolicism

Venit mai întâi în Bulgaria în calitate de misionar, Petăr Solinat s-a informat mai întâi asupra situației din țară și și-a format o strategie de viitor, pe care a urmat-o apoi timp de 25 de ani. Cele două erau direcții fixate de el au fost: întărirea catolicismului în cele 4 sate din nord-vestul Bulgariei: Ciprovec, Kopiloveț, Jelezna și Klisura și apoi convertirea pavlicenilor la catolicism. Convertirea la catolicism a constituit un moment crucial în viața acestei populații, comparabil, ca importanță, cu exodul lor din Asia Mică în Balcani.

În anul 1601, a fost pus ca episcop de Sofia, cu reședința la Ciprovec, unde a construit o biserică și o mănăstire franciscană (unde stăteau călugării veniți odată cu el), în Jelezna și Kopiloveț, ridicând spiritul religios prin predici și pregătirea unor preoți trimiși la școală în Italia dintre care Episcopii Ilia Marinov, Petăr Bogdan.

Primele succese ale lui Petăr Solinat datează din ultimii ani ai papei Kliment VIII (1592-1605). Urmașul acestuia, Pavel V (1605-1621), nu numai că a continuat, dar a și suplimentat ajutorul Romei pentru activitatea lui Petăr Solinat. În cadrul campaniei de convertire a pavlicenilor la catolicism se observă o caracteristică: noua religie pătrundea mult mai ușor în satele mai bogate și dezvoltate decât în micile cătune de munte, iar pretutindeni cel mai conservator element îl reprezentau femeile.

Primul sat în care și-a început activitatea Petăr Solinat împreună cu câteva ajutoare a fost Petkladenți (sau Petokladenți). Acest sat care avea 100 de case și era destul de bogat, în scurt timp este catolicizat complet. Aceasta se întâmplă în 1604, și imediat Petăr Solinat a dăruit biserica din lemn existentă și a construit una de piatră („Sf. Petru și Paul“, sfințită în 1609). Următorul sat unde Petăr Solinat a reușit să aducă la catolicism 200 de persoane a fost Târnicevița. Mari greutăți a întâmpinat episcopul în activitatea sa în cătunul Brestoveț (format din 20 de case de pavliceni și 30 de case de turci).

În cel mai bogat sat pavlicean, Beliane (Belene); Petăr Solinat a catolicizat 500 de persoane (satul avea 130 de case) și a construit o mică locuință pentru cei trei preoți rămași acolo. În Oreș, sat cu 70 de case, Petăr Solinat a convertit 400 de persoane și a lăsat 2 preoți. Episcopul și-a continuat activitatea și a reușit să convertească la catolicism o mare parte a pavlicenilor din alte localități: Kocegovo, Varana, Dolno-Lâjane, Cervena, Gorno-Lâjane, Telejani, Bâștevo, Kapitanți, Stijarevo, Marinopolți, Sokievo.

În același timp, ajutoarele sale au trecut Balcanii și au început să convertească la catolicism pavlicenii din jurul Plovdivului: satele Davidjovo, Hadjevo, Novo-Selo, Kalabrovo, etc. Meritele lui Petăr Solinat sunt impresionante: venit într-o Bulgarie aproape pierdută pentru lumea catolică, el lasă la moartea sa (în Bosnia, 1623) situația astfel: 8.000 catolici, 4 mănăstiri, 8 biserici (5 în satele pavlicenilor), mulți preoți în satele nou convertite la catolicism.

Astfel, pian în 1623, când a murit, episcopul Petăr Solinat a convertit la catolicism o mare parte a pavlicenilor din Bulgaria, a construit biserici, a pregătit mulți tineri pentru a deveni preoți, rămânând în istorie ca adevăratul „întemeietor” al bisericii catolice din Bulgaria. În 1624 Bulgaria se desparte de Bosnia (religios) și ia naștere Custodia Bulgaria, care avea în subordine religioasă și biserica catolică din Țara Românească și Ungaria de sud.

Potrivit documentelor lăsate de Episcopul Petăr Solinat, situația catolicismului în Bulgaria la 1640 era următoarea: populația pavliceană din Bulgaria de nord era formată din

5000 de suflete, din care 3750 trecuseră deja la catolicism ; în Bulgaria sudică erau 700 de catolici, foști pavliceni; în Bulgaria de nord vest (Ciprovec, Jelezna, Klisura, Kopiloveț) erau 4355 de catolici; mai era câteva sute de catolici în rândul negustorilor Dubrovniceni, astfel că numărul total al catolicilor din Bulgaria trecea de 9000 de oameni. Mărturii valoroase despre lumea catolică din Bulgaria sunt prezentate și de rapoartele lui Petar Bogdan, care a preluat episcopatul după Petăr Solinat, continuând activitatea de catolicizare cu ocazia vizitelor sale îndelungate prin localitățile din Bulgaria..

Începând cu anul 1640 acesta vizitează : Sofia, Ruse, Razgrad, Provadia, Șumen, Preslav, Târnova, Nikopol, sate pavlicene, Târnicevița, Brestovăț, Belene, Oreș, Ciprovec, Kopiloveț, Klisura, Jelezna, apoi a trecut în Țara Românească și a vizitat orașele București, Târgoviște, Câmpulung și Craiova, unde trăiau negustori din Ciprovec. În 1646, Petăr Bogdan a vizitat zona Plovdivului, unde populația pavliceană crescuse ca număr datorită strămutării multor pavliceni din Bulgaria de nord, iar în 1650, Petăr Bogdan s-a deplasat din nou în regiunea Plovdivului și a reușit să convertească la catolicism încă 160 de inși.

În 1656, P. Bogdan face o nouă vizită prin eparhia sa, ajutând, în măsura posibilităților, pe catolicii săi, Au urmat și alte vizite, precum cea din 1660 în regiunea Plovdivului și cea din 1667 prin eparhia sa. În 1643, în Bulgaria de nord-est a fost creată o nouă eparhie – cea de Marcianopol. Aceasta cuprindea toată Bulgaria de la est de râul Iskăr și până la Marea Neagră, iar în sud până la Balcani. La această eparhie aparținea și biserica catolică din Moldova, cu centrul la Bacău.

Această eparhie se împarte și ea, și astfel ia naștere eparhia de la Nicopole care din 1648 și până la 1674 l-a avut în frunte pe episcopul Filip Stanislavov, pavlichean din satul Oreș, cunoscut ca fiind autorul cărții de rugăciune pentru bulgari denumită ABAGAR, prima carte de rugăciuni pentru nevoile Bisericii Catolice din Bulgaria, destinată cultului pentru pavlichienii care în trecut îmbrățișau manifestările de credință ale sectei omonime⁹. Potrivit raportului episcopului Filip Stanislavov, în 1659, situația se prezenta astfel : pavlicenii trecuți la catolicism în Bulgaria de nord erau în număr de 4420 de persoane. În Petokladenți erau 1200 de persoane, Gorni Lâjane -800, Belene – 700, Oreș – 600, Brestovet – 300, Telejane – 270, Kalugherița, Marinopolți, Trâncevița, Kozakovo cu câte 250 de persoane, iar celelalte sate cu 150-200 de persoane. Prezența pavlicenilor pe teritoriul bulgar este afirmată de diferiți autori străini care au vizitat sate ale pavlicenilor. Astfel, Un călător italian, Luidji Marsili scrie în 1680 : „...acești bulgari, pe care i-am văzut pe câmp, sunt pavliceni Ț,

6. Migrarea Paulicienilor catolici dincolo de Dunăre

În anul 1688, în zona Ciprovec este menționată o revoltă anti-turcească.. Această revoltă, încurajată de contraofensiva armatei imperiale austriece împotriva turcilor, a urmat asedierii Vienei în 1683. Răscoala a fost, însă, înăbușită, orașul Ciprovec a fost distrus. În acel an, 1688, un număr de 2200 de bulgari pavlichieni, de religie catolică, au trecut Dunărea și s-au refugiat în Țara Românească, în primul an de domnie al voievodului Constantin Brâncoveanu. După înăbușirea răscoalei anti-turcești din 1688, centrul catolicismului din Bulgaria se mută după marea răscoală din 1688 în orașul Plovdiv.

Între anii 1716 -1718, în urma războiului austro-turc încheiat cu tratatele de pace de la Passarowitz, Austria capătă Banatul, nordul Serbiei(cu Belgradul), Bosnia de nord și Oltenia. Austriei caută sa reorganizeze noilor teritorii cucerite pentru a putea dezvolta economic și se orientează către teritoriul de peste Dunăre, încercând să atragă populație de acolo, știind că bulgarii erau oameni harnici și muncitori. Pentru a putea atrage catolici din zona Nicopolului și Svishovului, au apelat la slujitorii bisericii catolice. La 25 septembrie 1725 Nicola Stanislavich este numit episcop de Nicopole, cu reședința la Craiova, localitatea unde exista o biserică

⁹ Astăzi, se mai păstrează doar 17 exemplare din „Abagar”, dintre care unul se află în Bulgaria, în Biblioteca Națională „Sf. Sfantul Chiril și Metodie ”.

franciscană cu mănăstire. Premisele numirii lui Stanislavich în scaunul episcopal de Nicopole Anterior Păcii de la Passarovitz (1718), când Oltenia se afla în sfera de influență austriacă.

După trecerea în Tara Românească, urmașii răsculaților la 1688 din zona Ciprovecului, trăiau în număr mai mare în trei centre : Craiova, Râmnic și Brădiceni, dar nu erau mai mult de 2000 de oameni, așa că episcopul Nikola Stanislavici a încercat să mărească numărul catolicilor din Oltenia prin aducerea de dincolo de Dunăre de noi catolici. În acest scop, el a trimis în satele catolice din apropierea Dunării câțiva oameni de încredere franciscanul Joannes Giuliani, preoții Natal Lepori, Rafael Biagi și alții, care să organizeze trecerea catolicilor din zona Nicopole și Sviștov.

Pe de o parte persecutați tot mai mult de turci, pe de altă parte momiți cu tot felul de promisiuni, între anii 1726-1730 mulți catolici din Bulgaria de nord au trecut, în grupuri mici, Dunărea și s-au stabilit în Oltenia. Un mare rol în acest fenomen l-a avut și faptul că în 1727 (dar făcut public încă din 1726) ca bulgarilor din cele 3 centre ,Craiova, Râmnic și Brădiceni, li se vor da mari privilegii ,și într-adevăr au obținut aceasta la 10 octombrie 1727 .

Astfel că în perioada 1726-1730 , circa 300 de familii, însemnând cam 2000 de persoane au reușit să fugă peste Dunăre în Oltenia. Ei proveneau din satele cele mai apropiate de Dunăre : în principal,Oreș, Belene, Trăncevița, Nicopol, Sviștov. Urmare acestei migrări, turcii au luat, până la urmă, măsuri serioase de pază a zonei dunărene și în 1731 au reușit să bareze drumul fugarilor, așa că după aceasta foarte rar a mai trecut câte un catolic bulgar Dunărea în Oltenia. Stabiliți inițial la Islaz și Craiova, bulgarii catolici din nordul Bulgariei nu puteau beneficia de privilegiile date în 1727 doar dacă se alipeau celor trei comunități bulgare care le primiseră : Craiova, Râmnic și Brădiceni. Pe când chiproviceni erau meșteșugari și negustori și le pria orașul foștii pavliceni catolicizați erau țărani și nu aveau ce căuta la orașe și nici nu voiau să stea împreună cu ceilalți. Așa că nu au beneficiat de privilegii și o duceau destul de greu.

În toamna anului 1731 Administrația austriacă a hotărât ca toți catolicii proveniți din foști pavliceni să se stabilească în locul numit Iuriț (Iursovo) situat undeva între Dunăre, Sil și Desnățui. Stabiliți aici, urmașii pavlicenilor de-abia au început să-și organizeze treburile, că au fost iarăși loviți de soartă. Între 1736-1739 s-a desfășurat un război ruso-austru-turc, încheiat prin pacea de la Belgrad în urma căreia Austria restituia Turciei Serbia, iar Oltenia revenea din nou Țării Românești. În octombrie 1737, o oaste turcă a reușit să izgonească austriecii din Craiova și să-i urmărească un timp în retragerea acestora spre Transilvania. Împreună cu trupele austriece au plecat și chiproviceni din Craiova, Râmnic și Brădiceni și trecând prin pasul Vulcan au ajuns în Transilvania. Ei și-au lăsat toate proprietățile imobile în Oltenia, luând cu ei doar unele lucruri pe care le puteau duce, împreună cu aceștia a plecat și episcopul. Acest grup de bulgari catolici au stat câțva timp prin diferite orașe transilvănene, Vințu de Jos, Deva, Sibiu, unde trăiau conaționali de-ai lor și mai târziu (în 1741) s-au stabilit în localitatea Vinga. Celălalt grup de bulgari catolici din Oltenia, cei din satele foste pavlicene, care erau stabiliți nu numai la Iuriț, dar și la Craiova și Izlaz au fugit și ei din fata turcilor. Fiind departe de pasul Vulcan, ei s-au îndreptat spre Orșova, fiind conduși de judecătorul lor Dobre Fermendjin (Fermendjia). Dar să revenim la acel tragic an 1737, când grupul de oameni, zăpăcit și speriat, fugea din calea turcilor. La Cerneț ei au trecut Dunărea pe celălalt mal, unde mai erau trupe austriece. După câteva zile de umblat prin Serbia, au trecut din nou Dunărea și se opresc pentru puțin timp la Orșova. De aici au trimis o delegație la Timișoara pentru a li se permite stabilirea în Banatul Timișean. Împreună cu ei era și preotul Cristofor Blasius Mili, care a notat în registrele sale diferite evenimente petrecute. De acolo aflăm că pe 5 noiembrie 1737 a botezat la Mehadia gemenii lui Stoian Duliov și Stana Balanova. Din Mehadia, drumul pribegilor a continuat până la Recaș, unde au stat pe timpul iernii. Aici a fost un botez pe data de 13 februarie 1738, iar următorul, din 3 martie 1738 s-a petrecut la Beșenova Veche. Delegația pomenită mai sus, care a plecat din Orșova pentru a rezolva stabilirea grupului era formată din : Jivkov, Ranke, Todor Budurov, și Petăr Velciov, lor alăturându-se episcopul Nikola Stanislavich, venit din Transilvania pentru a ajuta și el la rezolvarea cât mai favorabilă a găsirii unui loc de stabilire a

grupului. Trecuți de partea stângă a fluviului, bulgarii pavlichieni s-au așezat în Craiova, Brădiceni și Râmnic. Ulterior, episcopul catolic de Nicopole a încurajat emigrarea bulgarilor catolici din Belene, Trančevica și Oreș în Oltenia. Aici au obținut dreptul de a-și întemeia propria localitate între Jiu și Desnățui (în apropierea localității Segarcea) pe care au numit-o Iurit. Și-au construit o biserică, la care primul preot catolic, de origine croată a fost Blasius Cristofor Mili. Bulgarii bănațeni își spun „*pavlikene*“, „*palukene*“, „*palkene*“, denumire care, lingvistic, sugerează originea armeană a numelui „*Paulicieni*“, pe care îi regăsim în vechile cronică bizantine din secolul al VII – lea.

Referitor la situația catolicilor bulgari emigranți în Valahia, documentele menționează prezența Pavlichienilor de lângă București, încă din anul 1806, odată cu începerea ostilităților desfășurate pe teritoriul bulgar în cadrul războiului Ruso-Turc din 1806-1812. Primele 16 familii, au fost așezate în suburbiile Bucureștiului pe moșia mănăstirii Mărcuța și Moara, aflate lângă Dudești, unde se înfiripează satul Dudești-Cioplea. Aceleași documente referitoare la așezarea bulgarilor catolici la lângă Dudești, menționează 20 de familii în 1808. Incendierea Șvistov-ului la 27 septembrie 1810 determină retragerea populației dincolo de Dunăre astfel încât, un grup important de bulgari se alătură celor 30 de familii deja existente în suburbiile Bucureștiului. Trecerea dincolo de Dunăre a acestor catolici Pavlichieni din zona Nicopole, Belene și Svisthov are loc la insistența Episcopului Francesco Ferreri, cu efortul și implicarea directă a Preotului Bonaventura Fideli, misionar pasionist. Așa cum se arată de Preotul Ieronim Iacob în memoriile sale, corespondența preotului Bonaventura face dovada acestor evenimente și a rolului determinant pe care Episcopul Francesco Ferreri l-a avut în trecerea bulgarilor catolici în Valahia și în desăvârșirea formării satului Dudești-Cioplea¹⁰. O a doua trecere a bulgarilor dincolo de Dunăre se consemnează la începutul lunii octombrie 1811, când un puternic detașament rus a traversat în condițiile unui secret desăvârșit Dunărea încit încă un grup de bulgari se adaugă celor așezați dincolo de Dunăre. Acest fapt este consemnat în scrisoarea adresată nunciului apostolic, Monseniorul Severoli la 28 aug 1811, când Monseniorul Francesco Ferreri va comunica intenția de a construi o biserică bulgarilor așezați la acea dată în Cioplea, pentru care obținuse acceptul Generalului rus Kutusoff.

Numele Cioplea nu apare la aceasta dată în documentele administrației însă scrisorile Episcopului Ferreri, încă din 1811 sunt datate și poartă mențiunea „*Ciople*“, acronim adresat grupului de „*bulgari*” catolici de pe moșia Dudești.

După evenimentele din 1811 și înainte de Pacea de la București, în vara lui 1812 are loc Sfințirea pietrei de temelie la Biserica Cioplea, care va fi pentru Sediul al Episcopatului de Nicopole, Biserică care va fi centrul Comunității Pavlichienilor Catolici de lângă București.

¹⁰ Dănuț Doboș – “Cioplea- doua veacuri de istorie, pag 177

BIBLIOGRAPHY:

1. Neagu Djuvara, „ Intre Orient si Occident – Tarile Romane la începutul epocii modern (1800 – 1848)”, Editura Humanitas, 2013;
2. Nicolae Iorga, „Istoria Bisericii Românești si a vieții religioase a romanilor”, Ediția a II a, vol. I-II, Editura Ministeriului de Culte, București,1950;
3. Marius Oanță, „Cioplea, reședința a episcopilor pasionisti (1806-1847)”. *O serie de comunicări științifice*, Editura Sitech, Craiova,2017;
4. Dănuț Doboș, „Cioplea, Doua veacuri de istorie” . *Monografie* . Editura Arhidieceza Romano-Catolica, București, 2007;
5. Marius Oanță, „Studii de istorie ecleziastica”, Editura Sitech, Craiova, 2018 „Academia Romana Cluj-Napoca” George Baritiu”;
6. Constantin Kalcsov, „ Creștinismul romano-catolic in Bulgaria” in Ronkov, Ana, Sârbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu (ed.),*Monografia localității Dudeștii Vechi*,Județul Timiș , Editura Mirton, Timișoara, 2006;
7. Ronkov, Ana, Sârbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu” *Monografia localității Dudeștii Vechi, Județul Timiș*”, Editura Mirton, Timișoara, 2006;
8. Stoian Romanski, "Bulgarii din Țara Românească și Moldova", Sofia, 1930; N. Iorga, " Istoria Statelor Balcanice în epoca modernă", Vălenii de Munte, 1913;